इतिहास व नागरिकशास्त्र निभाग

इयत्ता : नववी

विषय: इतिहास व राज्यशास्त्रा

(शालेय वर्ष २०२०-२१ साठी फक्त)

अ.क्र.	प्रकरण नाव/घटक नाव	Male in	पृष्ठ क्र.	कॉलम	स्वयंअध्ययनासाठी ठेवण्यात आलेला आशय	स्वयंअध्ययन आशयाबद्दल तपशील/अभिप्राय/सुचना
इतिहास				443	ALL PROPERTY OF	
٧.	इतिहासाची साधने	1121211	8	S design	लिखित साधने चौकट	सदर भागाचे विद्यार्थ्यांनी स्वयंअध्ययन करावे. अंतर्गत मूल्यमापनासाठी विचारात घेणे.
		लकारीम अस	3	8	माहीत आहे का तुम्हांला? छापील माध्यमांत भारत वेबसाईट : www.publicationsdivision.nic.in.	- 11 -
			2	2	भौतिक साधने चौकट	- 11 -
	-11-	osin sun	3	2	करून पहा. एखाद्या घटनेचे साहित्यात साहित्याचा शोध घ्या.	- 11 -
			X	8	करून पहा. देशभक्ती या विषयाशी तुमच्या शब्दांत लिहा.	- 11 -
3.	भारतापुढील अंतर्गत आव्हाने	22 T (1981)	80	2	माहीत आहे का तुम्हांला? विशिष्ट उद्दिष्टे ठेवून काढण्याची सैनिकी कारवाई होय.	- 11 -

recivel m

विशेषाधिकारी इतिहास व नागरिकशास्त्र .

अ.क्र.	प्रकरण नाव/घटक नाव		पृष्ठ क्र.	कॉलम		स्वयंअध्ययन आशयाबद्दल तपशील/अभिप्राय/सुचना
٧.	आर्थिक विकास		१८ (ह	2	माहीत आहे का तुम्हांला? प्रधानमंत्री इंदिरा गांधी राष्ट्रीयीकरण करण्यात आले.	- 11 -
75	जन्मायार मध्ययस्य व्यवस्थानम् स्थानस्थानस्थानस्थानम्	From met	88	3	माहीत आहे का तुम्हांला? महात्मा जोतीराव फुले यांचे सुट्टी देण्यात यावी असा निर्णय झाला.	38.56 - U.Jārvi eta/Siges e
	सहर प्राथमके जिल्लाहर्योगे व्या करावे, अंतर्गत मृत्यमधान गाउँ।		20	3	माहीत आहे का तुम्हांला? सांस्कृतिकदृष्ट्याही लोकनाट्य कवितांद्वारे घडवले होते.	EDIN TETRISTIS 1
ч.	शैक्षणिक वाटचाल	500 PM 51	23	3	माहीत आहे का तुम्हांला? महाराष्ट्र राज्याची (१९६०) करण्याचे काम सोपवले होते.	- 11 -
			23	2	हे जमेल का? १९९१ मध्ये केरळ काय उपाययोजना करता येतील?	- 11 -
	- 14 -	firm.	38		माहीत आहे का तुम्हांला? ताराबाई मोडक यांनी शैक्षणिक संस्था सुरू केल्या आहेत.	- 11 -
	- B -	र्रेड्डिड ज्या शास्त्रक विव	48 m	3	माहीत आहे का तुम्हांला? महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ प्रकाशित केले जाते.	

इतिहार व गारादिकेशावा विश्वार

2

अ.क्र.	प्रकरण नाव/घटक नाव		पृष्ठ क्र.	कॉलम	स्वयंअध्ययनासाठी ठेवण्यात आलेला आशय	स्वयंअध्ययन आशयाबद्दल तपशील/अभिप्राय/सुचना
		शिक्षक्रम है भारत विशेष		7	माहीत आहे का तुम्हांला? १९६५ मध्ये महाराष्ट्रात जबाबदारी या विभागाने घेतली.	्यः । योजना च शिवन्य दुर्वाल पश्चान्ते र
		गन्द्रीय जात. व्यवस्था	हमा २६ हर	P THURS	माहीत आहे का तुम्हांला? महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व बालभारती प्रकाशित करते.	- 11 -
		र १८१ ५० के महारू भावत	२६	7 + 6	माहीत आहे का तुम्हांला? क्षमताधिष्ठित प्राथमिक शिक्षण अभ्यासक्रम १९९५ : विकसित व्हाव्यात हे दर्शवले होते.	- 11 -
		HADE BIS	20	१ तम्ब	जाणून घ्या. महाराष्ट्रामध्ये यशवंतराव चव्हाण मदतीने माहिती करून घ्या.	. साइसी ह सार्थ
	- 1 -		२८	2	माहीत आहे का तुम्हांला? 'फिल्म अँड टेलिव्हिजन जगभर ख्यातकीर्त झाली.	- 11 -
		5年)、18~15	78	1157 1157 1157 1157	माहीत आहे का तुम्हांला? आयुर्वेद, निसर्गोपचार, युनानी व जबाबदारी सोपवण्यात आली.	- 11 -

अ.क्र.	प्रकरण नाव/घटक नाव	INTERFE	पृष्ठ क्र.	कॉलम	स्वयंअध्ययनासाठी ठेवण्यात आलेला आशय	स्वयंअध्ययन आशयाबद्दल तपशील/अभिप्राय/सुचना
ξ.	महिला व अन्य दुर्बल घटकांचे र	प्रक्षमीकरण	38	8 -	हे माहीत करून घ्या. दरहजारी पुरुषांमागे स्त्रियांचे प्रमाण या कारणांचा शोध घ्या.	
		क्रथा पुरस्ता क्रिसामकाक	38	हराह हा भारति व हरत	माहीत आहे का तुम्हांला? भारतातील महिला मुख्यमंत्री सुचेता कृपलानी राज्याचे नेतृत्व केले.	
	- N	House have	34 3 (2015)	Re install	माहीत आहे का तुम्हांला? न्यूयॉर्क शहरात ८ मार्च १८५७ रोजी म्हणून जाहीर केला	- 11 -
6 .	विज्ञान व तंत्रज्ञान	19780b 3174	36	RABIA	माहिती मिळवा. २८ फेब्रुवारी हा कोणते उपक्रम	- 11 -
	1 11 11	Libraria	36	8	राबवता? माहीत आहे का तुम्हांला?	- 11 -
	The state of the s	Contraction of the contraction o	THE STATE OF		जाऊन बसला.	
				27016	माहीत आहे का तुम्हांला? भारत सरकारच्या संरक्षण तसेच 'मिसाईल मॅन' असे म्हटले जाते.	- 11 -

अ.क्र.	प्रकरण नाव/घटक नाव	PICHE THE	पृष्ठ क्र.	कॉलम	स्वयंअध्ययनासाठी ठेवण्यात आलेला आशय	स्वयंअध्ययन आशयाबद्दल तपशील/अभिप्राय/सुचना
			४१	8	चर्चा करा.	- II - ESHEREC
	- H - •	ग्रस्ताहरू हुन्हे	vié	क्षाची बुरता	भ्रमणध्वनी (मोबाईल) तंत्रज्ञानात त्याचे फायदे-तोटे यांविषयी चर्चा करा.	हिमान्स राजकीय प्रजमाडी
	11 200		18	3 Marie	माहीत आहे का तुम्हांला? ई.श्रीधरन हे बसवण्यात आले आहेत.	- 11 -
٤.	उद्योग व व्यापार	ficolar fol	£8 =	7	माहीत आहे का तुम्हांला? स्वबचत गट व स्वयंसेवी विणकरांचे कल्याण यासाठी मदत केली जाते.	- II -
۶.	बदलते जीवन : भाग १	. Feyn	86	2	माहीत आहे का तुम्हांला? ब्रिटिशांच्या काळात रेल्वेत डब्यांचे या वर्गविरहित गाड्या सुरू झाल्या.	- 11 -
१०.	बदलते जीवन : भाग २	।च। श्रास्ताचर	42	\$ 07.99 513 Mind	माहीत आहे का तुम्हांला? १९६१ मध्ये नागालँडचे यांचा समावेश आहे.	- II -
		1936 1935	3016	7	शोध घेऊया. महाराष्ट्रातील बोलीभाषांची शोधूया.	

अ.क्र.	प्रकरण नाव/घटक नाव	DICHE INE	पृष्ठ क्र.	कॉलम	स्वयंअध्ययनासाठी ठेवण्यात आलेला आशय	स्वयंअध्ययन आशयाबद्दल तपशील/अभिप्राय/सुचना
राज्यशा	स्त्र				DEFINE THE PARTY OF THE PROPERTY OF THE PERSON OF THE PERS	
٤.	महायुद्धोत्तर राजकीय घडामोडी	FIST	40	2	करून पहा.	- 11 -
			एक किन	Spelia !	एका महिन्याची वृत्तपत्रे शेजारील देशांच्या	
	-11 -		116	कर्मा सम्ब	संदर्भातील घडामोडी	
			46	2	विचार करा आणि लिहा.	- 11 -
	H -		. STE	315 TB 3	जर्मनीमध्ये हिटलरच्या कोणती काळजी	्र उद्योग व स्थापार
			fkfs	P P 51	घेतली पाहिजे?	
			ola franc	2	तुम्हांला काय वाटते?	- 11 -
	- 1 -		\$ 175	5-15 GF 8	युद्धास प्रतिबंध करण्यासाठी राष्ट्रसंघ	ু দাদ : দাদি চাৰ্চ্ছ
			es prof	History 3	उपाययोजना करायला हव्या होत्या.	
			६०	8	लिहिते व्हा	- 11 -
	-11-		115	कुग्रह रहा है	१९३९ ते १९४५ महायुद्धाचा भारतावर	
			F .125 F8	HIME S	कोणता परिणाम झाला.	
				2	तुम्हांला काय वाटते?	- 11 -
		BETT	किंग्या		तंत्रज्ञानातील प्रगती वापर कसा करता येईल?	

अ.क्र.	प्रकरण नाव/घटक नाव	ज्ञासार तर्जन	पृष्ठ क्र.	कॉलम	स्वयंअध्ययनासाठी ठेवण्यात आलेला आशय	स्वयंअध्ययन आशयाबद्दल तपशील/अभिप्राय/सुचना
	- 9 -			75 7	हे करून पहा.	- 11 -
			HH-TROTA	iffine 1 Asi	क्यूबाचा संघर्ष (१९६२) या संघर्षाविषयी अधिक माहिती मिळवा.	
	-1-		६२	2	असे का?	- 11 -
			TO HITE	Edit Help	नाटो ही संघटना किती देश आहेत ते शोधा.	
			SISPES S	7	शब्द सुचवा.	- 11 -
	- 11 -		W PLESS	1 T. D. 113	एकच महासत्ता असते व त्या व्यवस्थेला काय म्हणता येईल ?	
				2	'युद्धाचा फोलपणा' या विषयावर	- 11 -
			for the	F B	युद्धामुळे विकासाला खीळ बसते.	
			ξ 3	2 7	शोधा आणि सहभागी व्हा !	- 11 -
	a II -			ी सहस्रका	पर्यावरण रक्षणासाठीच्या सहभागाच्या संधी	
			19 J.B7	5¥ (# 15#	कोणत्या आहेत ते शोधा.	
٦.	भारताच्या परराष्ट्र धोरणाची वाटन	ग्राल	६५	8	माहीत आहे का तुम्हांला?	- 11 -
	- 11 -		STAP I	20 (5)8h	आपल्याला जेव्हा एखाद्या समजून घेणे आवश्यक असते.	

अ.क्र.	प्रकरण नाव/घटक नाव	PIGITE TIME	पृष्ठ क्र.	कॉलम	स्वयंअध्ययनासाठी ठेवण्यात आलेला आशय	स्वयंअध्ययन आशयाबद्दल तपशील/अभिप्राय/सुचना
			६६	8	चला, चर्चा करूया.	
			-153934	-Pep-	परिस्थिती आणि काळानुसार असे	- II -
	i	.755	की केडीत	कार्यास त	तुम्हांला वाटते?	
				2	असे का करावे लागते?	
		-, DATE IF ONT	s res final	1752	आपल्या देशातील शांतता म्हणून	- 11 -
	7- R /-				भारताला प्रयत्न करावे लागतात.	
		Tell-1919 III	६७	8	तुम्हांला पटते का? पटल्यास का प्रयत्न	
				1 FOR 189	केले पाहिजेत.	- 11 -
		ALL PRIDE	14 14 1	2	यादी पूर्ण करा.	<u> </u>
		- F	er eile i		खाली काही नेत्यांची नावे भारतात	- 11 -
	W Space		1100	116313 10	गुंतवणूक वाढवण्याचे प्रयत्न	
		first perpen	15 L 153		तुम्ही काय कराल?	
			1915		परराष्ट्र सचिव या पदावर चर्चेसाठी कोणते	- 11 -
			ी है।	15 FE 5		
		PE SERS	_ 155199		तुम्हांला शोधता येईल का ?	
				.60%	आर्थिक विकास तक्ता तयार करा.	- 11 -

अ.क्र.	प्रकरण नाव/घटक नाव हो हुए		पृष्ठ क्र.	कॉलम	स्वयंअध्ययनासाठी ठेवण्यात आलेला आशय	स्वयंअध्ययन आशयाबद्दल तपशील/अभिप्राय/सुचना
	多次共享的发布工		90	1 8 50	करून पहा.	- II -
	- 11 -		LEGRE!	BEIVINE EI	भारत आणि अमेरिका त्यावर एक प्रकल्प	
	11				तयार करा.	
		्र स्वतिहरू	WE RORK	2	माहीत आहे ता तुम्हांला ?	- 11 -
	- n -		19	r Fina bi	अण्वस्त्रे अत्यंत विनाशकारी भारताने स्वाक्षरी केली नाही.	४. व्युष्य कर्
	- 11 12	१ क्षत्रार ई	nes resul	3	करून पहा. अण्वस्त्रे निर्माण करणाऱ्या प्रसिद्ध करण्यासाठी प्रयत्न करा.	- 11 -
₹.	भारताची सुरक्षा व्यवस्था	Felipp-	७२	ap Re a	सांगा पाहू? परस्परपूरक आणि तुम्हांला सांगता येईल का?	ं अधिक कि आवि के अभिन्य देश
	- ji -	new when	nsyly	ne Page 11	विचार करा आणि सुचवा. शस्त्रसामर्थ्याबाबत सर्व तर काय करावे लागेल?	- 11 -

नाहरत ... तस्प्रीमेर जीतः तमार क्रिके २००५ 🕒

अ.क्र.	प्रकरण नाव/घटक नाव		पृष्ठ क्र.	कॉलम	स्वयंअध्ययनासाठी ठेवण्यात आलेला आशय	स्वयंअध्ययन आशयाबद्दल तपशील/अभिप्राय/सुचना
			७३	8	हे तुम्हांला पटते का?	- 11 -
	d	PART BY	P175	9 1	शोधा म्हणजे आणखी समजेल	- 11 -
			७५	2	चर्चा करा.	- 11 -
	-11		\$16	Fig.m a	मानवी सुरक्षेसाठी प्रयत्न करता येतील?	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·
8.	संयुक्त राष्ट्रे	FINTE	७७	ी १२नाह क्रीम क्रिक	सांगा पाहू ? युद्धकाळात झालेल्या साजरा केला	- II -
		RPMR	60	FORE (S	जातो ? लिहिते व्हा. आतापर्यंतच्या कोणत्या देशाचे आहेत ?	- 11 -
ч.	भारत व अन्य देश	निवंदि (हाराष्ट्र)	26 1015-10	8	माहीत आहे का तुम्हांला? म्यानमार आणि आंग सी क्यू : नोबेल पुरस्कार मिळाला आहे.	
		हैं। के छक्त	. D. 19	A Palate	तुम्हांला काय वाटते? समाजातला वाढता प्रक्रिया निर्माण करता येतील?	- 11 -
			CC		माहीत आहे का तुम्हांला? २००५ मध्ये भारत आणि अमेरिका तंत्रज्ञान मिळणे शक्य झाले आहे.	- 11 -

अ.क्र.	प्रकरण नाव/घटक नाव	पृष्ठ क्र.	कॉलम	स्वयंअध्ययनासाठी ठेवण्यात आलेला आशय	स्वयंअध्ययन आशयाबद्दल तपशील/अभिप्राय/सुचना
ξ.	आंतरराष्ट्रीय समस्या	83	8	करून पहा. इंटरनेटच्या साहाय्याने भारताने उपस्थित केलेले मुद्दे.	- 11 -
		88	8	माहीत आहे का तुम्हांला? महासागर, खोल समुद्र तळ, अपेक्षित आहे.	- 11 -

इयत्ता : दहावी

विषय: इतिहास व राज्यशास्त्र

(शालेय वर्ष 2020-21 साठी फक्त)

मूळ घटक आणि प्रकरणे

क्रमांक	घटक	प्रकरणे
8	प्राचीन ते आधुनिक कालखंडातील इतिहासाचे चिकित्सक समालोचन	१. इतिहास लेखन : पाश्चत्य परंपरा २. इतिहास लेखन : भारतीय परंपरा
2	उपयोजित इतिहास	३. उपयोजित इतिहास
3	प्रसारमाध्यमे आणि इतिहास	५. प्रसारमाध्यमे आणि इतिहास
8	मनोरंजनाची माध्यमे आणि इतिहास	६. मनोरंजनाची माध्यमे आणि इतिहास
ч	कला, क्रीडा व साहित्य क्षेत्र आणि इतिहास	४.भारतीय कलांचा इतिहास ७.खेळ आणि इतिहास
ξ	पर्यटन आणि इतिहास	८. पर्यटन आणि इतिहास
9	इतिहास व अन्य क्षेत्रे	९. ऐतिहासिक ठेव्यांचे जतन

प्रा. विशेषाधिकारी इतिहास व नागरिकशास्त्रा.

सुधारित घटक (वगळलेली प्रकरणे सोडून)

क्रमांक	घटक	प्रकरणे
8	प्राचीन ते आधुनिक कालखंडातील इतिहासाचे चिकित्सक	१. इतिहास लेखन : पाश्चत्य परंपरा
	समालोचन	२. इतिहास लेखन : भारतीय परंपरा
2	उपयोजित इतिहास	३. उपयोजित इतिहास
3	प्रसारमाध्यमे आणि इतिहास	५. प्रसारमाध्यमे आणि इतिहास
8	कला, क्रीडा व साहित्य क्षेत्र आणि इतिहास	७.खेळ आणि इतिहास
4	पर्यटन आणि इतिहास	८. पर्यटन आणि इतिहास
ξ	इतिहास व अन्य क्षेत्रे	९. ऐतिहासिक ठेव्यांचे जतन

राज्यशास्त्र

मूळ घटक आणि प्रकरणे

क्रमांक	घटक	प्रकरणे
8	संविधानाची वाटचाल	१. संविधानाची वाटचाल
7	निवडणूक प्रक्रिया	२. निवडणूक प्रक्रिया
3	राजकीय पक्ष (राष्ट्रीय)	३. राजकीय पक्ष
8	राजकीय पक्ष (प्रादेशिक)	३. राजकीय पक्ष
4	सामाजिक व राजकीय चळवळी	४. सामाजिक व राजकीय चळवळी
ξ	भारतापुढील आव्हाने	५. भारतीय लोकशाहीपुढील आव्हाने

सुधारित घटक (वगळलेली प्रकरणे सोडून)

क्रमांक	घटक	प्रकरणे
8	संविधानाची वाटचाल	१. संविधानाची वाटचाल
7	निवडणूक प्रक्रिया	२. निवडणूक प्रक्रिया
3	राजकीय पक्ष (राष्ट्रीय)	३. राजकीय पक्ष
8	राजकीय पक्ष (प्रादेशिक)	३. राजकीय पक्ष
4	सामाजिक व राजकीय चळवळी	४. सामाजिक व राजकीय चळवळी